

přátelé přírody

2 | 2013 | bulletin asociace Přátelé přírody ČR | www.pratele-prirody.cz | zdarma

Divoká stvoření jižních krajín

Do Polska za plynem z břidlic

Ewka: Dodávám věcem šťávu

Už brzy budou moci školky otevírat lesní třídy. A děti trávit více času v přírodě

PRAHA - Po dvou letech sledování třídy, ve které předškolní děti tráví většinu času venku, ministerstvo školství rozhodlo, že jsou lesní mateřské školy plnohodnotnou alternativou ke klasickým školkám. Lesní třídy tak budou moci být již brzy oficiálně provozovány v rámci běžných mateřských škol.

„Ministerstvu školství potvrdilo, že děti z lesních školek jsou zdravé a dobře připravené na další vzdělávání,“ uvedla Magdalena Kapuciánová, ředitelka MŠ Semínko, kde pokusné ověřování probíhalo.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nyní ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví ještě připravuje poslední doporučení týkající se hygienických požadavků. Podle informací serveru iDNES úřad očekává, že pravidla k tomu, jak zřízovat a provozovat lesní třídy vydá ještě v 1. pololetí tohoto roku. Poté by mohly začít nové lesní třídy při mateřských školách vznikat. Přestože se stanovisko ministerstva týká pouze lesních tříd v rámci běžných školek, ne samostatných lesních školek a klubů, Asociace lesních mateřských škol toto rozhodnutí

vítá. Podle její předsedkyně Terezy Vošahlíkové je to dobrá zpráva nejen pro pedagogy, ale i rodiče, kteří chtějí svým dětem dopřát větší kontakt s přírodou.

Lesní mateřské školy inspirované podobnými zařízeními v Dánsku, Holandsku a Německu vznikly v Česku během posledních sedmi let ze dvou důvodů. Prvním bylo přání rodičů, aby jejich děti trávily více času na čerstvém vzduchu. Druhý důvod byl ryze pragmatický: nedo-

statek míst ve státních školkách.

V současné době funguje v České republice lesních mateřských školek či klubů přesně šedesát. Od klasických školek se liší především snahou, aby byly děti co nejvíce v přírodě, a to za každého počasí. Jako zázemí jim funguje teepee, jurta nebo statek. O malou skupinku dětí se také několik pedagogů, takže děti mají oproti klasické školce individuálnější přístup.

□ Zdroj: Ekolist.cz

V Krkonoších chystají další turistické cesty pro vozíčkáře

VRCHLABÍ (Trutnovsko) - Správa Krkonošského národního parku (KRNAP) chystá další turistické cesty, kudy by mohli bez problémů projet vozíčkáři a procházet se hůře pohybliví lidé či rodiče s dětmi v kočárcích. Pro snadný pohyb vozíčkářů by mělo být upraveno 20 lesních cest o celkové délce 47 kilometrů. Náklady mají činit 37 mili-

onů korun a KRNAP chce na projekt získat dotaci z EU. ČTK to řekl mluvčí správy parku Radek Drahný.

Rekonstrukcí měly projít například cesty zvané Struhadla, Lysečinská, Na Pláň a Přes Vidlici. Po rekonstrukci by cesty měly splňovat přísná kritéria přístupnosti pro handicapované. "Ve všech případech se jedná o lesní ces-

ty, které v současném stavu nejsou vhodné pro handicapované," uvedl ředitel správy parku Jan Hřebačka.

Záměr navazuje na projekt Krkonoše bez bariér, v jehož rámci bylo v roce 2009 handicapovaným vyznačeno deset tras v horách. Vytýčení těchto tras, například z Horních Míseček k Labské boudě, se tehdy obešlo bez větších nákladů. Trasy jsou vyznačeny běžnými turistickými značkami s logem vozíčkáře.

V úpravách cest pro vozíčkáře chce KRNAP pokračovat i v dalších letech. "Do příští dotační výzvy připravujeme další cesty. Jejich souhrnná délka by byla 56 kilometrů a odhadované náklady na jejich rekonstrukci by přesáhly 24 milionu korun," uvedl Drahný. Krkonoše ročně navštíví až šest milionů turistů, většina z nich přijíždí v zimě.

□ Zdroj: ČTK

Mezi spotřebiteli roste zájem o elektrokola

Lidé už nehledají elektrokola jen jako pomoc ke šlapání, chtějí se díky motoru dostat i do kopce

BRNO - Mezi českými spotřebiteli roste zájem o elektrokola. Firmy nabízejí novinky s vyšším výkonem. Kupující oproti minulosti více ocení kvalitu a dovedou si vybrat, zjistila ČTK od prodejců na elektrotechnickém veletrhu Amper v Brně.

Podle jednatele společnosti E-POHONY Šíkula Martina Šíkuly prodej elektrokol roste ročně zhruba o třetinu. Zákazníci chtějí často silnější stroje, než jaké povoluje legislativa. "V právních normách chybí škatulka, která by se jmenovala například elektromoped. Lidé by platili nějaké základní povinné ručení, nosili helmu. Přináší to problémy s pojištěním, když se na silnici něco stane," uvedl Šíkula.

Podle něj už lidé nehledají elektrokola jako pomoc ke šlapání, chtějí se díky motoru dostat i do kopce. "Jsou i zákazníci, kteří přijdou o řidičák a chtějí elektrokola, která je odvezou do práce," uvedl Šíkula.

Podle Michala Homoly z firmy 4freetime se nároky kupujících zvyšují. Zájem je o odpružená elektrokola nebo o skládací s nízkým nástupem.

"Zvyšují se požadavky na kvalitu. Většina lidí si dá pozor, aby nekoupili podezřele levné elektrokolo," uvedl Homola. Cena za kvalitní produkt je podle něj nad 20 tisíc korun.

Elektropohony jsou trendem i v dalších dopravních prostředcích. Firmy staví motocykly, motokáry nebo třeba dětská šlapadla. Roste také počet českých firem, které se výrobou v oboru zabývají. Jiné ale už musely skončit. "Ně-

kdy chybí hlubší znalosti, včetně servisu," myslí si Šíkula.

Lidé kupují i elektrické skútry. Podle Martina Bajnoka ze společnosti STESYS je jedním z důvodů rozmachu elektromobility růst cen pohonných hmot. "Mezi lidmi je snaha hledat alternativu," uvedl Bajnok. Dopravní prostředky na elektřinu podle něj mají nižší náklady na servis. "Nikdo vám také ze stroje nevysaje benzin," dodal Bajnok.

Boj proti vymírání včel se v Evropě odkládá: zákaz pesticidů neprošel

Média v posledních letech vcelku pravidelně informují o vymírání včelstev. Evropský úřad pro bezpečnost potravin zjistil, že tři běžně používané pesticidy mají negativní vliv na populace včel. Na základě toho Evropská komise předložila návrh na zákaz pesticidů, které tomuto hmyzu škodí. V pátek 15. 3. však ustoupila tlaku zástupců členských zemí a zákaz odložila až na konec roku 2014. Podle ochránců přírody přitom hrozí včelám chemický Armageddon.

Evropská veřejnost se odsunutím zákazu může cítit dotčená. Petici za lepší ochranu včel podepsalo na 2,5 milionů Evropanů. Podle průzkumů veřejného mínění je pro zákaz pesticidů, které ohrožují včely, 71 procent Britů. Zástupci Velké Británie však patřili mezi ty, kteří se proti předkládanému zákazu postavili. Stejně jako další třetina zemí EU.

„Všeobecný úmysl je zákaz vydat, ale jsou různé pohledy na to, čeho všeho se má zákaz týkat,“ říká Frédéric Vincent, mluvčí evropského komisaře pro zdraví a spotřebitelskou politiku Tonio Borg. „Záleží totiž na typu rostlin, sezóně, způsobu použití pesticidů a dalších okolnostech.“

Podle informací serveru EurActiv bude nový návrh chtít zákaz od 31. prosince 2014 s tím, že by se týkal jen používání pesticidů u jednoletých rostlin v období leden až červenec. Zákaz by se týkal jak zemědělců, tak zahrádkářů.

Vlajka pro Tibet: 54. výročí tibetského povstání

10. března 2013 si i Česko prostřednictvím mezinárodní kampaně Vlajka pro Tibet připomnělo 54. výročí povstání Tibetanů proti čínské okupaci Tibetu. K akci Vlajka pro Tibet se 10. března 2013 připojilo 465 českých obcí, měst, městských částí, magistrátů nebo krajů.

Kampaň „Vlajka pro Tibet“ vznikla v polovině devadesátých let v západní Evropě s cílem poukázat na dlouhodobé porušování lidských práv v Tibetu. Česká republika se ke kampani připojuje pravidelně od roku 1996. V loňském roce kampaň v ČR podpořilo vyvěšením tibetské vlajky na den 10. března 410 obcí, měst, městských částí nebo krajů.

Experti členských zemí však ze zákazu vyjmuli lilek, rajčata a brambory, naopak do seznamu rostlin, na které se nebude moci pesticid s neonicitinoidy použít, přidali navíc jedlé kaštiny a lískové ořechy.

Na základě těchto a dalších úprav původního záměru se například Portugalsko, Malta a Slovensko zřejmě přidají k těm zemím, které zákaz podporují. K přijetí zákazu je potřeba dvoutřetinová většina. Pokud se k nim přidá i váhající Německo, zákaz projde.

Ochránci přírody oddalování zákazu pesticidů vidí jako velký problém. „Byl to soudný den a Evropa měla možnost volby,“ říká šéf kampaní organizace Avaaz Ian Keith k pátečnímu rozhodnutí. Podle něho mělo být rozhodování jasné. Evropa měla pesticidy zakázat a hodit tak včelám pomyslné záchraně lano. „Místo toho je vystavíme chemickému Armageddonu,“ komentuje páteční výsledek.

V roce 1950 obsadila území Tibetu čínská armáda. V roce 1959 uprchl dalajlama do Indie, po jeho odchodu ze země vypuklo v Tibetu povstání proti několik let trvajícím represím a čínské politice znevýhodňující Tibetany v jejich vlastní zemi. Při povstání zemřelo přibližně 80 tisíc Tibetanů. Za poslední tři roky si sebeupálení, jako nejkrajnější formu protestu proti politickému, kulturnímu a náboženskému útlaku ze strany Číny zvolilo 107 Tibetanů. Jen v listopadu 2012 se podle dostupných informací upálilo 28 Tibetanů.

V Tibetu jsou desítky let porušována základní lidská práva, včetně systematického potlačování svobody slova,

Podle něho se politici zachovali v rozporu se základními hodnotami Evropské unie, kam patří i princip předběžné opatrnosti, který velí při-

jmout opatření, jakmile se objeví pochybnosti o ekologické či zdravotní nezávadnosti.

Už v době přípravy zákazu pesticidů se ozvala německá společnost Bayer, jeden z největších výrobců pesticidů, která návrh zákazu označila za drakonický. Podle ní by nevážený zákaz mohl ohrozit konkurenceschopnost evropského zemědělství a mohl by v konečném důsledku vést k vyšším cenám potravin.

□ Zdroj: Ecomonitor.cz

politického a náboženského vyznání, národní a kulturní identity. Tibetané se stali menšinou ve své vlastní zemi. Tibetanům jsou odírána práva na vzdělání, zdravotní péči, používání mateřského jazyka aj. Dochází k cenzuře sdělovacích prostředků a internetu. Lidé jsou zatýkáni, zadržováni a souzeni bez práva na obhájce a řádný soudní proces. Dochází k mučení politických vězňů a k diskriminaci jejich rodinných příslušníků.

□ Zdroj: www.tibinfo.cz

Ewa Iwaszuk: Prahu, Čechy a českou kulturu prostě miluju

Ewa Iwaszuk pochází z Polska a nyní žije v Praze, kde pracuje pro Mezinárodní mladé Přátele přírody, tedy International Young Naturefriends anebo jen prostě IYNF (čti „ájwájenef“ ☺). Tato nadnárodní střešková organizace sdružuje organizace mladých Přátel přírody z mnoha zemí Evropy a pro aktivní mladé lidi pořádá celou paletu vzdělávacích a inspirativních aktivit. Jak poznáte dále, prostředí Prahy i IYNF Ewce nadmíru vyhovuje. Hned v úvodu našeho rozhovoru nezapomněla zmínit, že „všichni Přátelé přírody z Česka mladší 30 let by měli navštívit stránku www.iynf.org a vybrat si akci, která jim nejlépe sedne.“

Proč sis pro práci vybrala Prahu a zrovna Mezinárodní mladé přátele přírody (IYNF)?

Studovala jsem na fakultě východoevropských studií University College v Londýně a během toho se mi podařilo získat stipendium na dva semestry v Praze, na Karlově univerzitě. Během toho roku jsem se do Prahy a také do české kultury a češtiny doslova zamilovala. Takže když jsem absolvovala univerzitu, bylo mi jasné, že se chci do Česka vrátit a žít zde. Sháněla jsem proto nabídky práce v neziskovém sektoru, které by se blížily tomu, co jsem studovala, a zároveň měly nějaký smysl - například v oblasti životního prostředí a rozvoje. No a právě u IYNF to vypadalo, že se mi to splní.

Čím se Tobě osobně podařilo IYNF obohatit?

Jako snad každý člověk z východní Evropy umím spíš nevyčínat, takže pořádně nevím, co odpovědět. Pokouším se přinášet do toho, co IYNF dělá, více energie, péče a pozornosti věnované lidem a jejich potřebám, a určitý „drajv“ a kreativitu do všeho, co jsem kdy dělala.

Přátelé přírody mají už od počátku za cíl lepší vztahy člověka k přírodě, ale i lepší vztahy mezi lidmi navzájem. Který směr je Ti bližší?

Nemyslím, že ty dva směry jde oddělit. Bohužel v mnoha neziskovkách se ubíjejí právě tím, že se snaží zaměřit jen na jednu oblast činnosti a naprosto vynechávat jinou, nebo zdůrazňovat jen jednu oblast jako o hodně důležitější než jiné. Jako příklad uvedu bojovníky za lidská práva, kteří mají pocit, že dělají „důležitější věci“ než ti, kdo se věnují problematice životního prostředí. Říkají, že nemají čas do svých velkých témat začleňovat ještě něco environmentálního. Ale nakonec jsou právě lidé a jejich komunita ti nejzranitelnější, kdo bude nejvíce trpět klimatickými změnami a destrukcí přírody.

Cítím s blízkými lidmi a myslím, že mě více dojde vidět lidské utrpení než zničenou krajinu. I když lidé jsou jen jednou ze součástí přírody a neměli bychom o nich uvažovat zvlášť. Myslím, že je třeba právě takové ucelené

vnímání světa, abychom dosáhli smysluplných společenských změn. Více myšlenek na toto téma lze najít v naší publikaci o environmentální, sociální a ekonomické udržitelnosti v prostředí nevládních neziskových organizací. Jmenuje se Green Toolbox (česky asi nejlépe „Zelené nástroje“) a můžete si ji volně stáhnout na greentoolbox.org nebo objednat u IYNF.

Stíháš sledovat, co se u českých Přátel přírody děje, jak se máme?

Ano, pravidelně čtu váš bulletin a sleduji vás na Facebooku. Taky jsem vždy ráda za novinky, se kterými k nám do kanceláře chodí Mirek Prokeš. Ten to nemá daleko, naše kanceláře jsou hned vedle sebe.

Kdybys nebyla teď tady u nás, kde bys byla a čemu by ses věnovala?

Já se vždycky soustředím na „tady a teď“. Mám jen jeden život a jsem ráda, že mě osud zavál do Prahy a do IYNF. Nějak nepřemýšlím nad tím, co by bylo, kdyby bylo.

Mám trochu pocit, že my Češi zanedbáváme vztahy s Poláky. Jak to vidíš Ty a co bys doporučila?

Myslím, že všechny země v našem regionu jaksi nevěnují pozornost výhodám, které bychom mohli mít ze spolupráce. Když jsme vstupovali do Evropské unie, země Visegrádu se chovaly jako partneři a vyjednávali podmínky přístupu společně. Toto nyní chybí. Naproti tomu vztahy lidí z těchto států mezi sebou jsou těsnější než vztahy našich ministerstev za-

hraničí, i když i tady je vidět nepochopitelnost: Poláci se o moc víc zajímají o českou kulturu a společenské dění - a tento trend ještě narostl po vydání knihy Mariusze Szczygiela „Gottland“.

Někdy to vypadá, že jsou Poláci do Česka docela zbláznění. Nemůžu ale říct, že by z vaší strany byl zájem o Polsko podobný, i když třeba v českých médiích je spousta zmínek o tom, co se v Polsku děje. A taky kdykoli jsem třeba v hospodě a vyjde najevo, že jsem Polka, téměř každý má na mě spoustu otázek o mojí zemi.

Jaká jsi v soukromí? Co máš ráda, co Tě baví?

Ráda jezdím na kole, mám ráda hory, táboření a vlastně jakýkoli pohyb venku. V soukromí jsem ale docela nudná osoba, nejraději trávím volný čas s knihami na téma rozvíjející se ekonomiky než vysedáváním po klubech.

A co Ty a zdravý životní styl? Užíváš si, nebo se hlídáš?

Zdravý životní styl mě prostě baví - vegetariánská strava, jízda na kole, sportování, jóga, ohleduplné nakupování. Nemusím se do toho nutit ani se hlídat, protože tento životní styl jsem si vybrala sama.

Čemu se v poslední době věnuješ, at už v IYNF nebo ve volném čase? Jak jsi strávila zimu?

Co se týká IYNF, teď na podzim a v zimě jsme si užívali práci na příručce „Green Toolbox“ a v únoru jsme podnikli úspěšnou studijní cestu na téma environmentální lidská práva, kterou pořádala Rada Evropy. V lednu jsme také „odtajnili“ téma naší činnosti na rok 2013, kterým je „Rok akcí pro změnu“. Během našich aktivit v letošním roce chceme analyzovat, co to je aktivismus a aktivní zapojování a jak jejich prostřednictvím mohou mladí lidé ovlivňovat svět kolem sebe.

A co popřeješ na závěr našim čtenářům?

Bud'te sami příkladem změn, které chcete vidět ve světě. To, co děláte (jakkoli se to zdá nevýznamné), může přispět ke změně.

□ Hynek Pečinka

Duch Roberta Křest'ana řádl ve Fox clubu

Není to zas tak úplně pravda, ale říká se, že akční nadpis přiláká více čtenářů. Teď, když už jste přilákaní, si můžete přečíst něco o tom, jak se nám podařil večer napěchovaný písněmi Roberta Křest'ana, brněnského patriota, zpěváka, textaře, překladatele, banjisty a mandolinisty. Ten se konal v našem Fox clubu ve čtvrtek 21. února.

Seznámení početného publika s nevědními texty a melodiemi tohoto autora si vzali na starost Hynek Pečinka (kytara, zpěv), Jarda Jiřík (banjo), Milda Kocourek (baskytara), Jirka Bábek (kytara) a Kryštof Richter (harmoniky). Toto poloprofesionální těleso sice před vystoupením zkoušelo asi jen hodinu, nicméně přirozený smysl všech muzikantů pro improvizaci a intuici vytvořil atmosféru, kterou ještě podporoval David Mikulka zajištěným vínem a drobným občerstvením.

Kapela zahrála asi patnáct písniček, mezi nimiž nechyběly známé Ještě jedno kafe, Pojd'me se na-

pít nebo Panenka. Méně známé jako Kořeny, Hvězdy či Vrat' se nezůstaly opomenuty, možná se dokonce líbily i více. Již tradičně se ke kapele mohli přidat i hosté, protože měli před sebou texty písní, které ten večer zazněly. A že se přidali, o tom snad není pochyb.

Určitě se muselo škytat i opravdovému Robertu Křest'anovi, který téměř ve

stejný čas vystupoval s kapelou Druhá tráva asi o kilometr dál v U-klubu. Holt se nepodíval, že Malá liška měla akci na stejné téma v plánu už dříve, a tak jen trapně dubloval. Řečeno slovy klasika, to nevymyslíš...

□ Hynek Pečinka, KPP Malá liška, Olomouc

Předjaří s krnovským Orsejem

Ve slezském městě Krnově působí dvě aktivní skupiny Přátel přírody. Jednou z nich je klub Orsej. Starší členové Orseje se setkávají každé úterý u kávy, nebo na vycházce kolem řeky Opavy. Jedenkrát za měsíc jezdíme do divadla v Ostravě a v Krnově na koncerty. Pět mládežníků bylo lyžovat v Peci pod Sněžkou zrovna v době největšího sněžení. Rodiny s dětmi se setkaly v Pochni u široké Nivy na Skautské základně.

Připravujeme řadu jednodenních výletů na Pulčinské skály, na Bouzov, Čechy pod Kosířem. V rámci projektu Voda základ života výlet na Stříbrné jezero, Heraltický rybník, Osoblažské rybníky a povodí Bílé Opavy. V létě Pieniny. V říjnu Ramzová.

□ Mirka Šimarová, KPP Orsej, Krnov

Krnovští rytíři pomáhají dětem v nemocnici

Další krnovští Přátelé přírody působí pod názvem Společenství Severských pánů a věnují se historii. Vědí ale také, že spousta dětí tráví čas v nemocničním prostředí jen díky tomu, že my dospělí a řidiči zároveň, umíme a víme vše nejlépe. A pak, když se chyba ukáže, nikdo nedokáže vysvětlit malým dětem, proč v nemocnici musí být i ony.

"Seveřané" proto rozjeli kampaň, kdy se zapojením sponzorů sběrem vršků z plastových lahví pomáhají zlidštit prostředí krnovské městské nemocnice. Jak tento projekt funguje? První výsledky už se dostavily, první pytle vršků jsou vykoupeny a děti o něco šťastnější.

Více: severane.hys.cz

Na obrázku: Honza Chroboczek ze Společenství Severských pánů čistí meč na semináři s výukou šermu, který proběhl 22. února v Krnově.

Hravý zimní týden přerovského klubu Dlažka

V pondělí 18. února se v klubu Dlažka (mladí Přátelé přírody z Přerova) sešlo 7 malých, ale i větších hravých dětí připravených na týden plný srandy, her a zážitků. Týden pro neorganizované děti v rámci dlouhodobého projektu SKOK. Zažili jsme tu snad všechno, co se za týden stihnout dá. Stala se z nás skvělá parta a užívali jsme si každý den naplno.

Připravili jsme si program, který zahrnoval jak hry uvnitř, tak i venku. Začali jsme v pondělí seznamovacími hrami, které děti moc bavily. Pokračovaly hry v kruhu známé i neznámé, které jsme děti rádi naučili. Po dobrém obědě následovaly dlouho očekávané a dětmi milované stolní hry, jako např. Rybí trh, Bang, Osadníci z Katanu nebo Ubongo. Nikomu se nechtělo domů, ale věděli, že je čeká další společný den.

V úterý jsme navštívili tělocvičnu, které vévodily sporty, hry, ale i relax. Odpoledne bylo pro nás velmi poučné, zúčastnili jsme se totiž prohlídky přerovského zámku, kde jsme se podívali, jak žili lidé v pravěku. Na malou chvíli se z nás staly hvězdy a s paní z Deníku jsme nafotili pár fotek. Poté jsme se přesunuli do klubu a než si pro děti přišly maminky, zabavily se u stolních her. Středa byl pro nás náročný den, absolvovali jsme výlet do Olomouce na Kopeček do ZOO. Viděli jsme spoustu zvířátek a hlavně kupu sněhu, ve kterém jsme dováděli o sto šest.

Čtvrtek byl velmi mrazivý, a proto jsme většinu dne strávili v klubu. Pro děti jsme měli nachystanou výtvarnou činnost, která s tímto počasím souvisela. Protože jsme nechtěli být celý den zavření, domluvili jsme návštěvu na Střední zemědělské škole v Přerově. Paní Roháčová dětem vysvětlila a ukázala, co obnáší práce a starání se o hospodářská zvířata. Týden uběhl jako voda a my tu máme pátek. Protože se dětem tělocvična moc líbila, rozhodli jsme se ji zopakovat a mezi sporty jsme zapojili i tanec jménem Zumba. Odpoledne jsme si udělali procházku na dětské hřiště, kde jsme se všichni vyblbli. Přesunuli jsme se do klubu a tam už se pro děti pomalu scházeli rodiče, domů se jim ale vůbec nechtělo, avšak rozloučit jsme se museli.

Byl to pro nás náročný, ale zábavný hravý týden plný zážitků.

□ **Miša a Miša a taky** Duha Klub Dlažka

Rada Přátel přírody ČR se sešla v Pardubicích

V neděli 17. února se v pardubické nádražní restauraci, kde už nás berou za vlastní, konalo setkání rady Přátel přírody ČR a dalších hostů z našich členských organizací. V tomto roce jsme se viděli poprvé.

Projednali jsme hospodaření naší asociace za loňský rok a přípravu výroční zprávy. Rozruch vzbudily informace o novinkách v občanském zákoníku, které se dotknou nás a naší činnosti.

Věnovali jsme se i domluvě na výjezdu na mezinárodní setkání Přátel přírody na německo-francouzském pomezí, které proběhne v dubnu. Potěšující byla zpráva o úspěchu našich projektů podaných na ministerstva. Posledním okruhem byla propagace - máme svoje plakáty a chystáme leták. Fotky najdete na akis.rajce.net

V Jablonci zahájili čtvrtky se seniorskými výlety

Cyklos čtvrtěčních výletů nejen pro seniory zahajují s příchodem jara Přátelé přírody z Jablonce nad Nisou. Od března do května a pak také v říjnu a listopadu bude na každý čtvrtek připraven výlet v okolí Jablonce a Liberce o délce trasy asi 10 kilometrů s využitím MHD a vlaku.

Bližší informace k akcím rada podá předsedkyně jabloneckých Přátel přírody Drahomíra Jotovová, tel: 606901561, e-mail: jotovova@seznam.cz nebo osobně v návštěvních hodinách v klubovně na Jehlářské ulici.

Na Velikonoce přijedou do Olomouce (Ne)známí sousedé

Olomoučtí Přátelé přírody z klubu Malá liška předloni navázali delší spolupráci se svými kolegy, Přáteli přírody (Naturfreunde) z jihoněmeckého Metzingenu. A právě o Velikonocích zavítá už podruhé skupina 13 Metzingenských do Olomouce. Zdejší Přátelé přírody svým hostům ukážou zajímavosti olomouckého regionu z trochu jiné perspektivy, než jak by je viděli běžní turisté, a pomůžou jim poznat, jak se na střední Moravě žije. O domluvu mezi sebou nemají strach, kdo nezvládá jazyk, pomůže si rukama či nohama. Navíc se většina účastníků neuvidí poprvé - spolupráce mezi oběma skupinami Přátel přírody probíhá již třetím rokem, takže se někteří už docela dobře znají. Za základnu pro akci "(Ne)známí sousedé" poslouží ekocentrum Sluňákov v Horce nad Moravou.

V rámci společného programu, který poběží od středy 27. března do velikonočního pondělí 1. dubna, se dostane na prohlídku centra města a projížďku na in-linových bruslích, průzkum biotopů v okolí Sluňákova i na cvičení jógy v přírodě. Dva celodenní výlety, v sobotu a v pondělí, zavedou účastníky do Oderských vrchů a na Valaško, kratší nedělní výlet pak k Hromovu dubu u Chomoutova.

I během večerů budou Přátelé přírody z Metzingenu a z Olomouce pospolu. Jednou je čeká amatérský koncert české country, jindy posezení s promítáním fotek z činnosti obou skupin, očekávaný bývá "Moravsko-švábský večer" s ochutnávkami jídel a nápojů typických pro daný region. Proběhne i večer v českých rodinách.

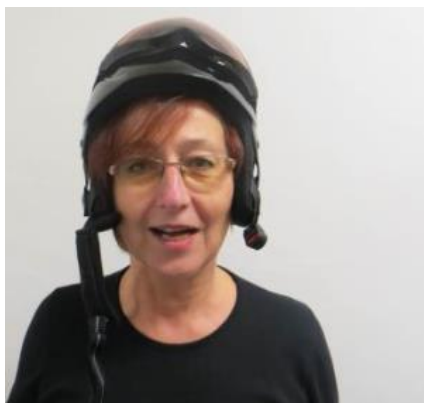
Pestrý program přilákal čtyřicítka členů klubu Malá liška a jejich rodinných příslušníků, ale stále je ještě několik míst pro zájemce z řad veřejnosti. Mohou nahlédnout, jak se oběma skupinám Přátel přírody daří naplňovat cíl, který jejich spolupráce má: Prostřednictvím společných akcí a setkávání se postupně blíže poznávat, vyměňovat si zkušenosti a názory, odbourávat případné předsudky a navazovat osobní a rodinné kontakty bez ohledu na státní, kulturní nebo sociální hranice. Jen při letmém pohledu kolem sebe je zřejmé, že jsou podobné aktivity víc než potřebné.

Tuto akci laskavě podpořily Česko-německý fond budoucnosti a statutární město Olomouc

Jarmila Johnová: Od Boubínských kořenů k bezpečným cestám do škol

Únorové číslo Zpravodaje vydávaného asociací ekologických organizací Zelený kruh, v jejíž oborové platformě působí i Přátelé přírody ČR, přineslo mimo jiné rozhovor s Ing. Jarmilou Johnovou (64).

Ta se od roku 1988 se spoluúčastňuje občanských environmentálních aktivit, za minulého režimu v rámci občanské iniciativy Charta 77, po sametové revoluci v r. 1989 s občanskými sdruženími Pražské matky, Oživení a Nadací Partnerství.

Zaměřuje se zejména na pražskou problematiku v oblasti propagace a výchovy k udržitelné dopravě a v souvislosti s tím i ochraně ovzduší. Kromě řady úprav dopravního prostoru ve prospěch chodců Pražské matky dosáhly např. i změny dopravní legislativy začleněním paragrafu o přednosti pro chodce do tzv. silničního zákona. Věnuje se též environmentální publicistice.

Byla jsi vždycky aktivistka? Angažovala ses i za doby svého studia či mládí, a pokud ano, jak?

Nerada to říkám (a slyším), ale už to tak asi bude. Moje karma je asi někomu či něčemu aktivně a, doufejme, konstruktivně, oponovat. Na základní škole jsem protestovala proti záměru paní ředitelky, hodné ženské, ale fanatické komunistky, udělat ze školy internátní zařízení, které by z dětí vychovávalo správné komunisty.

Střední školu jsem absolvovala relativně klidně v otevřených diskuzích

šedesátých let, ale v době normalizace na Vysoké škole už mi byli přiděleni „fízlové“, tedy tajná policie, která sledovala mé aktivity. Abych se vyvázala z nekonečného kruhu protestů, svůj negativní postoj vůči režimu jsem nakonec „legalizovala“ podpisem pod iniciativu Charta 77, která požadovala dodržování zákonů a úmluv týkajících se občanských práv.

Ekologie ke mně přišla jaksi sama, možná geneticky. Můj prapraděd Josef John je zakladatel Boubína, stal se tak pravděpodobně prvním rakousko-uherským „ekologem“, který považoval za důležité zkoumat, jak funguje příroda bez zásahu člověka. Bezprostřední „záminkou“ k mému ekologickému aktivismu byla odpovědnost za vlastní děti, které vyrůstaly ve smradlavé Praze a systematicky devastovaném prostředí Československa.

Celý rozhovor a mnoho dalšího si přečtete v únorovém Zpravodaji na www.zelenykruh.cz

Evropa sleduje první posly jara

1. března u nás odstartovalo jarní pozorování přiletů ptáků - kampaň "Jaro ožívá". Webové stránky www.springalive.net jsou připraveny k záznamům pozorování prvních jarních navrátilců.

Víte, co mají společného vlaštovka, kukačka, rorýs, čáp a vlha? Kromě toho, že jsou to tažní ptáci, kteří se ze svých evropských hnízdišť vydávají zimovat převážně do Afriky, je spojuje i vzdělávací kampaň „Jaro ožívá“ pořádaná největší mezinárodní společností na ochranu ptactva BirdLife International. Již poosmé sledují tisíce nadšenců z celé Evropy návrat těchto pěti poslů jara a svá první jarní pozorování zaznamenávají na web. Více na www.birdlife.cz

Máme zelenou...

Břidlicový plyn - katastrofa, nebo spása?

Velmi stručná odpověď: jedno ani druhé.

V tisku se v poslední době objevily převážně velmi negativní příspěvky na téma průzkumu a těžby břidlicového plynu. Až natolik alarmující (jako by šlo o jedno z největších nebezpečí pro životní prostředí), že to budí podezření z jednostrannosti. Rozhodl jsem se „podívat se tomu na zoubek“.

Přijal jsem nabídku občanského sdružení Centrum rozvoje Česká Skalice, které pracovníkům veřejné správy i aktivistům neziskových organizací umožnilo prohlédnout si s odborným výkladem a zblízka místa, kde v Polsku probíhá průzkum ložisek břidlicového plynu. Finanční podporu organizátorům poskytly Open Society Fund

z Fondu Otakara Motejla, Nadace VIA a společnost Vodovody a kanalizace Náchod, a.s.

Třídenní odborné exkurze se zúčastnili převážně odpůrci průzkumu a těžby, zejména zástupci obcí a měst ze severovýchodních Čech, tedy z území dotčeného záměrem, také úředníci

státní správy včetně ministerstva životního prostředí, profesionálové z oboru hydrogeologie a vodárenství, jakož i členové nestátních organizací zaměřených na životní prostředí. K velkému podivu se exkurze nezúčastnil nikdo ze čtyř přihlášených zástupců protiprůzkumové koalice Stop HF, která tak přišla o možnost na vlastní oči vidět, o co skutečně jde. Všichni ostatní jsme dostali jedinečnou možnost získat aktuální informace o průzkumu a případné budoucí těžbě ložisek břidlicového plynu, a to nikoli od těžařských firem, ale od jednoho z nejlepších polských geologů, prof. Andrzeje Soleckého z vratslavské univerzity, který naši exkurzi doprovázel odborným výkladem.

Při řadě besed v dotčených obcích jsme zjišťovali, jaké zkušenosti mají představitelé obcí i místní obyvatelé s průzkumem, s postupy úřadů, které průzkum a těžbu regulují, i s jednáním těžebních společností. Vyslechli a porovnali jsme názory příznivců i odpůrců břidlicového plynu, prohlédli jsme si místa průzkumných vrtů a udělali si představu o tom, jaký vliv mají na krajinu a životní prostředí.

Navštívili jsme např. obec Grabowiec v Lublinské oblasti, konkrétně její část Żurawłów, kde místní obyvatelé těžařskou firmu Chevron „vlastními těly“ vyhnali. Uvítali jsme jejich vstřícnost i pohostinnost. Vysvětlili důvody, pro které břidlicový plyn odmítají. Obávají se znečištění vlastních zdrojů pitné vody a nemají důvěru v informace, které dostávají, podle nich se s nimi účelově manipuluje, úmyslně se skrývají rizika a prezentují se pouze pozitivně. Složení směsi používané pro hydraulické štěpení těžařské firmy v Polsku tají jako své obchodní tajemství. Ve směsi jsou prý neškodné látky jako kyselina citrónová, kuchyňská sůl a látky běžně používané v kuchyni. Přitom např. v USA firmy použité látky zveřejňují, na internetu lze dohledat chemické látky použité na každém jednotlivém vrtu, kde proběhlo hydraulické štěpení (v USA se prý někdy používají i rizikové látky jako naftalen, metanol nebo jedovaté pesticidy). Podle vyjádření tiskové mluvčí Chevronu už v obci Grabowiec Chevron působit nebude, což místní

považují za určité vítězství, ač toto prohlášení nestvrdil žádný úřední akt.

Po jejich tvrzení, že se jednomu z obyvatel obce znehodnotila voda ve studni, jsme položili pár dotazů. Po jejich vyhodnocení jsme museli konstatovat, že vzhledem k tomu, že k žádnému hloubkovému vrtu vůbec nedošlo, pouhý echolokační průzkum nemohl způsobit znečištění podzemních zdrojů vody.

Po tomto odmítnutí průzkumu Grabowieckými ráda vyslovila s průzkumem souhlas sousední obec Leśniowice. Tu jsme druhý den exkurze navštívili a poté i vrt u vsi Horodysko, taktéž v koncesním území Grabowiec firmy Chevron. Starosta obce

informací, úpravu nebezpečné křižovatky, sponzorování dárků nebo školních pomůcek. Největší přínos do obecní pokladny předpokládá pan starosta z podílů na výnosu z těžby. Těžbu břidlicového plynu chápe i jako nástroj diverzifikace zdrojů energie pro společnost.

Stavba vrtu zde byla zahájena 1. 9. 2011, po šesti měsících byla věž demontována. Nyní probíhá vyhodnocování. Předběžné výsledky ukázaly, že se tu plyn nachází, ale dosud není potvrzeno, že zásoby budou ekonomicky zajímavé. V současnosti má vrt podobu urovnané plochy o velikosti 2,4 ha, kterou ohraničuje protihlukový val, tvořený sejmutou ornici. Stavební buňka zakrývá místo samotného,

Leśniowice, předseda a místopředseda zastupitelstva a paní soltys vsi Horodysko nás seznámili se svou obcí i svými zatím převážně pozitivními zkušenostmi s průzkumem plynu. Také vysvětlili pozici obce v řízeních při vydávání různých povolení pro průzkum a případnou těžbu břidlicového plynu - obec se vyjadřuje, rozhodnutí nevydává. Řada obyvatel závidí tomu z nich, na jehož pozemku se nachází vrt. Za to totiž dostává po dobu průzkumu tučné odškodné stejně jako třeba rolník, přes jehož pozemek přejezdí firemní vozidlo a vyjede koleje v obilí.

Obec i Chevron se snaží v rámci dobrého partnerství o různé formy spolupráce - setkání s občany, poskytování

zhruba čtyřkilometrového vrtu. Po skončení průzkumu, resp. případné těžby, firma uvede pole do původního stavu včetně ornice a kvůli vysokým poplatkům za zábor je v jejím zájmu, aby to bylo co nejdříve.

Další navštívenou obcí v Lublinské oblasti byla obec Wierzbica a vrt u vsi Syczyn ležící v koncesním území firmy Orlen Upstream. Účastníkům exkurze se věnovali starosta, předseda a místopředseda zastupitelstva a zástupkyň vsi Syczyn včetně paní Soltys.

V září 2011 vydalo polské ministerstvo životního prostředí firmě Orlen Upstream průzkumnou koncesi. V prosinci 2011 byly zakončeny vrtné

práce a demontována věž. Byl proveden pouze vertikální vrt, v současnosti probíhají analýzy. Starosta doufá, že obec se bude díky plynu rozvíjet. Očekává nejen přímé finanční příjmy z podílů na zisku z plynu, ale také by rádi těžbařům dodávali vodu z obecních vrtů a písek. V rámci projektu dobrého partnerství tady Orlen podporuje místní sportovní klub, zaplatil kontejnery na tříděný odpad, podporuje místní hasiče a školu. Při budování vrtu vznikly problémy s dopravou, intenzivní byly 3 až 4 týdny. Vrtná věž byla cca 50 m vysoká, v noci výrazně nasvícená. Někomu to vadilo, někomu ne, téměř to nahradilo veřejné osvětlení ve vsi. Vrt v Syczyně (plocha 2 ha) je v její bezprostřední blízkosti.

Na území obce Garwolin u vsi Gozdzik si na závěr exkurze mohli účastníci prohlédnout věž při provádění vertikálního vrtu. Vrtná základna zabírá asi 1,6 ha zemědělské půdy. Nejbližší obytné domy jsou zde vzdáleny 215 m.

Za skoro dvě hodiny, které jsme u ní strávili, projelo vrátnicí šest aut, z toho jedno nákladní, žádný těžký kamion. V případě vlastní těžby by doprava mohla narůst, ale jistě ne stonásobně: největší objem by představovala voda, která by se dopravovala potrubím a z osmdesáti procent recyklovala, zbytek by jí zůstal ve čtyřkilometrové hloubce vrtu, a pak písek. Všechny navštívené vrty byly ve vzdálenosti deset až sto metrů od existující silnice, aby se minimalizovaly náklady. Těžít takto lze ložiska pod obydlenými i zastavěnými oblastmi, aniž by byla zástavba dotčena, vrt se umístí mimo ni. V USA se takto těží břidlicový plyn i pod městy s osídlením 700 obyv./km². Prochází-li vrt skrz vodonosnou vrstvu (obvykle v hloubce několika desítek metrů), v celé její výšce je pětinašobně izolován (širší trubka, cement, trubka, cement, nejúžší trubka), takže možnost kontaminace pitné vody je při dodržení technologie nulová. Plyn se těží z mnohem hlubších vrstev (obvykle 3 až 4 km), odkud nemá prakticky možnost unikát samovolně mimo vrt.

Vrtná věž je v krajině nepřehlédnutelná, ale i v případě těžby má na místě zůstat nejvýše rok, v krajním případě 18 měsíců. Vzhledem k tomu, že z jediného vrtu lze vytěžit v podzemí

plyn na rozloze řádově 10 km², bude i vzdálenost vrtů od sebe navzájem vždy zhruba deset kilometrů - tedy ne taková, jak lze vidět na snímcích z USA, u nás hojně publikovaných, jež jsou však z těžby ropy z písků a ne plynů z břidlic.

Na zpáteční cestě jsme měli možnost porovnat negativní dopady průzkumu či těžby ložisek břidlicového plynu na krajinu se dvěma mnohem horšími krajinnými zásahy: v délce 87 km jsme projížděli stavenišťem částečně dokončené dálnice (měla být hotova k červnovému mistrovství světa v kopané), kolem níž právě stavěli šestimetrové protihlukové zdi. Na rozdíl od dvouhektarových krátkodobých vrtů zůstane tato obrovská jizva

v polské krajině a stěny uprostřed obydlených sídel po mnoho desetiletí.

Navštívili jsme také největší polský povrchový hnědouhelný lom s elektrárnou Belchatów. I zde zůstane ošklivá 160 m hluboká jáma o rozloze desítek km² také po mnoho desetiletí, včetně zmizelých vesnic. Neuvěřitelné množství oxidu uhličitého se spálením mnoha milionů tun hnědého uhlí dostane do atmosféry, kde bude také ještě po mnoho desetiletí oteplováním zemského klimatu působit i u nás povodně, sucha a jiné katastrofy. Ovšemže i zemní plyn je fosilní palivo, ale jeho spálení vyprodukuje téhož oxidu jen zlomek na tutéž jednotku vyrobené energie.

Odpovězme si tedy sami: je pro nás nebezpečnější rozšiřování těžby hnědého uhlí, nebo zemního plynu? Zjistili jsme, že ony obávané netradiční metody průzkumu pomocí rozvinutých technologií jsou ve skutečnosti mnohem bezpečnější a šetrnější než například těžba plynu či ropy tradičními vrty, jaká u nás například na jižní Moravě probíhala po celá desetiletí bez katastrofických následků. Přesvědčení o nebezpečnosti průzkumu je tudíž obdobné jako pevná víra Rakušanů, že „Temelín je šrot a stejně jednou vybuchne“.

Po návratu z exkurze jsem se seznámil s řadou amerických a kanadských studií na toto téma. Zjistil jsem, že při desetitisících tamních vrtů jsou

úniky plynu ojedinělé, jejich příčiny jsou rychle nalezeny a odstraněny a jsou přijata opatření, aby se nemohly opakovat - to byl i případ nejznámějšího úniku plynu do pitné vody devatenácti domácností v pensylvánském Dimocku v březnu 2009, kdy těžbařská firma dostala pokutu přes půl milionu dolarů a dalších 4,1 milionu zaplatila jako odškodnění dotčeným rodinám. Na rozdíl od ropy, jejíž litr dokáže znečistit až milion litrů vody, však plyn z vody rychle vyšumí, jak to známe z piva či sektu. Jeho unikům se však musí stejně při těžbě zabránit, neboť je v atmosféře také skleníkovým plynem.

Na základě těchto faktů lze tedy v zásadě schválit dosavadní postup

českého ministerstva životního prostředí, jež uvalilo moratorium na vydávání souhlasů s průzkumem na dva roky. Během nich je třeba zlepšit legislativu tak, aby i před povolením průzkumu muselo proběhnout posuzování dopadů na životní prostředí (EIA) včetně vyjádření dotčených obcí, případně s veřejným projednáním záměru. Teprve poté, co se prokáže, že uvažovaný průzkum nebude mít negativní dopady na krajinu, lesy,

vodu, ovzduší, památky, zdraví ani živé organismy, lze vydat souhlas. Dodržování přísných podmínek v uděleném souhlasu pak bude inspekce životního prostředí kontrolovat. Podle zákona o informacích o životním prostředí by měly těžbařské firmy povinně poskytovat informace o přesném složení použitých činidel.

Aby nedocházelo ke zbytečným dohadům o zhoršení kvality vody ve studních, měla by těžbařská firma nechat provést na své náklady analýzu vzorků vody ještě před zahájením průzkumu. Je také třeba zvýšit poplatky za zábor, využívání přírodních zdrojů (například vody) i za vytěženou surovinu natolik, aby zisky z těžby neskončily u (zahraniční) firmy, ale aby ta se o ně musela podělit se státem i dotčenými obcemi

a aby z nich něco měli i jejich obyvatelé.

A jestli těžba pak už pro ony firmy nebude ekonomicky výhodná? Nevadí, počká se, až cena plynu pod zemí ještě stoupne, nemusíme si přece případné bohatství nechat vyrabovat teď hned pod cenou jako to hnědé uhlí. K tomu je ale nezbytné, aby stát věděl, kolik toho pod zemí vlastně je - a to se bez průzkumu nezjistí. Proto nelze souhlasit s plošným zákazem průzkumu, jak ho navrhli pravcoví senátoři a jak pro něj lobbují některé obce. Nebyl by ani v jejich vlastním zájmu. Nevěřte-li, popovídejte si o tom s polskými přáteli.

□ Miroslav Prokeš, foto autor

Filmový tip Přátel přírody: Divoká stvoření jižních krajů

Chtěli by zůstat, ale musejí odejít: Působivý film „Beasts of the Southern Wild“ ukazuje, jak dopady klimatických změn ovlivňují život venkovských komunit v zemědělských oblastech. Nejde o nějaký „třetí svět“, podíváme se přímo do Spojených států amerických.

V zapomenuté, ale svérázné komunitě, která sídlí v bažinatém kraji u mrtvého ramene řeky, odděleném od zbytku světa rozsáhlou ochrannou hrází, žije šestiletá Hushpuppy (tak Američané říkají kukuřičným bochánkům). Maminku už dávno nemá a její milovaný otec Wink je divoch, který je neustále mimo

domov, a tak je osamělá Hushpuppy odkázaná na společnost polodivé zvěře. Vnímá přírodu jako křehké spleť živoucích, dýchajících věcí, v němž celý vesmír závisí na tom, aby do sebe všechno dokonale zapadalo. A když se po bouři zvedne stoletá voda a obklopí jejich město a tatínek naráz onemocní a divoká prehistorická zvířata obživnou a vylezou ze svých zamrzlých hrobů, Hushpuppy zjistí, že přirozený řád všeho, co jí bylo nadevše drahé, se začíná rozpadat. Malá hrdinka se zoufale snaží dát svůj svět zase do pořádku, aby zachránila svého nemocného otce i potápějící se vesnici, nejtěžším úkolem pro ni ovšem bude vůbec přežít nezastavitelnou katastrofu ohromných rozměrů.

□ Hynek Pečinka s využitím komentáře NFI a CSFD.cz

Přátelé přírody ČR / Naturefriends Czechia

A: Senovážné nám. 24, CZ 116 47 Praha 1 T: +420 602 431 149 E: info@pratele-prirody.cz

W: www.pratele-prirody.cz

Praha - Kladno - Olomouc - Liberec - Jablonec nad Nisou - Krnov - Nové Město na Moravě - Pardubice

„Každý přece potřebuje přátele - lidé i příroda“